

EGY ELFELEJTETT GELLÉRI-NOVELLA ELÉ*

1927. április 8-án, nagypéntek napján adta ki Mikes Lajos a Pesti Naplóban a huszonegy éves Gelléri Andor Endre novelláját, a Varázst. Azóta nem jelent meg sehol ez az elbeszélés, sem az író életében kiadott kötetekben, sem a későbbiekben. Lódi Gabriella egyébként nagy gonddal összeállított bibliográfiája, amely az Ezüsből gyúrt kenyér című Gelléri-kötet (Bp. 1979) jegyzetében található, a novella egyetlen megjelenésének adatait sem közli.

Kár volna pedig a feledésnek engedni át ezt a korai elbeszélést, amelyben Gelléri először vázolja fel Tímár utcai otthonukat, családi életük mikrokozmoszát, azt a közeget, amelynek elemzése egész pályáján át foglalkoztatta. Ha nem is versenyezhet még ez a novella a későbbi évek érett alkotásaival, már az önmagával küszködő, a maga helyét kereső és lehetőségeit felmérő író érdekes önvallomása.

Más, fiatalkori írásaihoz hasonlóan ebben az elbeszélésben is az élet és az álom alternatíváját vizsgálja. Afelől faggatja magát, hogy ismeri-e igazán az életet, mit vesz észre saját környezetéből, mit érzel a körülötte élők sorsából, hitéből, belső világából?

A kis cseléd lány naiv vallásos játékában még csak gúnyolnivalót talál, apja szorongásairól sem volt eddig semmi tudomása, családjuk bizonytalan jövőjére is most döbben rá először.

Az apja által kimondott rossz előérzet viszont a kijózanodás folyamatát indítja el benne. Ma még rendezett körülmények között élnek, de kevés a pénzüik, és nem tudni, mi lesz velük, ha rájuk tör a nyomor. Az álom kulisszáit kiszorítják az eljövendő nélkülözések rémképei. Már látja is az apját mint utcán kéregető koldust, aki a felesége és a fia előtt el is kezdi játszani a jelenetet, de mindhárman beleborzonganak a játékba, mert a megidézett jövőben átélik a tragikum lehetőségét.

Gelléri arra eszmél rá és az olvasóban is azt tudatosítja, hogy a valóság elfogadása fölszabadítja a képzeletet, és fogékonnyá tesz mások érzelmi világának megértésére. A novella hősei olyan lények, akik számára a képzelet világa éppen olyan valóságos közeg, mint mindennapi cselekvéseik színterei.

A Kosztolányi által néven nevezett tündéri realizmus születésének lehetünk tanúi a sejtelmes hangulatú novellában, amelynek tárgyai, színterei és szereplői sajátos megvilágítást kapnak a hold varázslatos fényétől.

* 1986. március 30-án van Gelléri Andor Endre születésének 80. évfordulója.